

GORENJEC

Političen in gospodarski list.

Stane za Kranj z dostavljanjem na dom 4 K, po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za Nemčijo 4 marke, za Ameriko 2 dolarja. Posamezne številke po 10 vin. — Na naročbe brez naročnine se ne ozira. — Uredništvo in upravnništvo je v hiši št. 178. — Izdajatelj: Tiskovno društvo v Kranju. — Odgovorni urednik: Janko Florjančič. — Rokopisi naj se ne pošiljajo prepozno.

Izhaja vsak petek
: ob petih zvečer :

Inserati se računajo za celo stran 50 K, za pol strani 30 K, za četrt strani 20 K. Inserati se plačujejo naprej. Za manjša oznanila se plačuje za peti-vrsto 10 vin., če se tiska enkrat, za večkrat znaten popust. — Upravnništvo naj se blagovolijo pošiljati naročnina, reklamacije, oznanila, sploh vse upravne zadeve, uredništvu pa dopisi in novice. — Dopisi naj se izvolijo frankirati. — Rokopisi se ne vračajo.

Boj med deželo in Ljubljano za električno centralo ob Ljubljanici.

Zadnji čas smo prisostvovali prav živahni borbi med ljubljansko mestno občino in deželnim odborom. Stvar je sama po sebi zelo zanimiva. Ne glede na to pa so pri tem tudi interesi Gorenjske prav precej prizadeti.

Povedali smo že v zadnji številki, da name-rava dežela zvezati električno centralo, ki se gradi sedaj na Završnici, z drugo centralo, ki se ima zgraditi ob poglobljeni Ljubljanici. Pokazalo se je namreč, da se bo po poglobitvi struge vodni padec Ljubljanice za toliko povečal, da se da na ta način doseči precejšnja vodna sila, ki jo je vredno izrabiti v proizvodnjo električnega toka. Ker je dežela začela veličansko delo, ki ima namen vse vodne sile na Kranjskem, zlasti v porečji Save, izrabiti za zgradbo električnih central, se je umevno dežela, ki nosi veliki del stroškov za osuševanje ljubljanskega barja, začela zanimati za to vodno silo. Pokazalo se je, da je najumestnejše, ako se ta centrala zgradi že v bližnji bodočnosti, to pa radi potreb Ljubljane, kateri sedanja elektrarna že dolgo ne zadostuje. Inženirji so dognali, da bi se centrala ob Ljubljanici v bodočnosti najbolje rentirala, če ne ostane izolirana, ampak se pripoji električnemu omrežju, ki ga projektira dežela ob Savi. Na ta način bi se dalo odpomoči vsem nedostatkom, radi katerih bi sicer centrala ob Ljubljanici sama zase radi izpremenljivega vodnega stanja morala izgubiti precej na svoji vrednosti. Zato je načrt dežele, naj se zveže centrala ob Ljubljanici s centralo na Završnici.

Proti temu je nastopila ljubljanska občina. Ta hoče sama zgraditi svojo centralo. Ljubljanska občina se je začela puliti z deželnim odborom.

Kdo ima v tej borbi prav? Liberalna stranka že od prvih začetkov pobija nameravane deželne električne naprave. Kako to, da se je kar nenkrat čez noč začela navduševati sama za električno centralo? Nehote se človeku vrine misel v glavo: Deželi hočejo nagajati. Pa pustimo to. Saj pri taki reči gre za to, od katerega načrta bo imela dežela kranjska več koristi: ali če se centrala zgradi samo za Ljubljano, ali pa če se priklopi deželnemu električnemu omrežju. Dežela je dolžna braniti koristi dežele. S tega stališča deželni odbor popolnoma pravilno postopa, ko vindičira vodno silo ob Ljubljanici zase. Če se deželni načrt izvede, bo produkcija električnega toka gotovo uspešnejša in gotovo ne nič dražja, kot če zgradi centralo Ljubljana sama. Razloček bo le ta, da Ljubljanici sami ne bo treba graditi centrale in se v ta namen nanovo zadolževati, Ljubljančani pa bodo imeli ravno tako dobro luč in po vsaj tako nizki ceni. Velik pomen za vso Gorenjsko pa je, da steče skozi celo Gorenjsko električni tok od Bleda do Ljubljane, vežoč Završnico in centralo ob Ljubljanici.

Tako bo tudi Gorenjska deležna vseh koristi, ki izvirajo iz tega, če je povsod na razpolago močen in cen električni tok. Na ta način bodo elektriko, proizvajano v Ljubljani, lahko rabila tudi mesta in drugi kraji po Gorenjskem ravno tako, kakor bo Ljubljana imela v slučaju potrebe na razpolago električno moč od Završnice. Da bi elektrike kdaj zmanjkalo se ni bati, kajti v tem slučaju bo dežela imela pripravljeno vse, da zgradi ob Savi nove centrale in njih silo napelje v ta tok. ki bo v tej meri dobil nove dotoke, kakor bodo pokazale potrebe.

Če bi Ljubljana v tej borbi zmagala in bi ljubljanska občina sama zase zgradila centralo ob Ljubljanici, bi bil seveda načrt dežele prekrizan in Gorenjska zelo oškodovana. Največ bi bila pri-

zadeta gorenjska mesta in večji obrtni kraji, ki predvsem potrebujejo ceno električno silo za razsvetljavo in gonilno silo v obratih.

Tukaj se zopet vidi, kdo dela v škodo naših mest, kdo pa je njih prijatelj. Cela liberalna stranka nastopa v tej borbi naravnost proti življenjskim koristim gorenjskih mest. To je resnica! Prebivalci gorenjskih mest pa polagoma le izpregledujejo in obračajo hrbet liberalni stranki, ki njihove interese tako sramotno izdaja in nima pred očmi družega kakor Ljubljano. Pa še interesov Ljubljane liberalna stranka prav ne umeje.

Deželni odbor se temu nasproti bori za koristi cele dežele, a pri tem Ljubljane ne izključuje. Tudi Ljubljana bo imela dobiček od tega, če deželni odbor svoje načrte čim prej izvede. Dežela bo v tej borbi brez dvoma zmagala. Tako je prav! Z gonjo proti deželnemu odboru radi električnih central bodo liberalci samo to dosegli, da se bodo vsi prebivalci Gorenjske, zlasti meščani, obrnili proč od liberalne stranke. Kdor je proti deželnim električnim napravam in jih skuša onemogočiti ali zavleči, je sovražnik Gorenjske in z njim bodo Gorenjci obračunali!

A. B.

Spominjajte se pri vsaki priliki „Slovenske Straže“!

Tiskarna «Tiskovnega društva» v Kranju se priporoča za vsa v tiskarsko stroko spadajoča dela, kakor: knjige, brošure, časopise, cenike, tabele, račune, okrožnice, pismene papirje, članske knjižice, vizitnice, razglednice, diplome, plakate itd.

PODLISTEK.

Petra Bohinjca Izbrani spisi II. Sredozimci.

Cena vez. 1 krono, broš. 60 vinarjev. — Izdalo in založilo „Tiskovno društvo v Kranju“.

Ko četrtošolec že sem si bil napravil sodbo o Bohinjcu: „Bohinjec piše lepo, skoro kakor Jurčič.“ Tega vtisa se nisem otrešel še do danes, dasi poznam vso elementarno razliko med obema. Imata sicer celo vrsto skupnih pisateljskih znakov: Dva epika, dva realista. Ta realizem, pri obeh najbolj izražen v direktnem govoru, je posebnost pisateljev, ki se učijo iz ljudi in narodnih pesmi. Oba ljubita Jean Paulske vvodne refleksije, ki jih moderna obsoja in zametuje, ki bi jih Bohinjcu šteli v greh, ker so mu „kamen spodtikanja“ v večje zlo — v marinizme. Jurčič je iskal nov štil (Slovenski svetec in učitelj), Bohinjec piše nov štil. In, o Bohinjcu tega štila bomo govorili sodeči „Sredozimce“.

Moderna je pač prehodna, ali nikakor plitva, samo formalna. Moderni je treba moderno čutečih ljudi. Da moderno starejša generacija zame-tuje, je znamenje, da je umeti ne more. Bohinjcu pa je imponirala in to je častno za seniorena našega slovstva. Drugo pa je, da li more mož, ki ima že tako izrazito izklesano pisateljsko formo ko Bohinjec, preleviti se čez noč v modernega stilista. Ne! Dokaz! „Požinka“ je zame že — sit venia — futuristična črta. Harmonije ni med vsebino in obliko. Stari realist z voglato

originalnostjo v moderni obleki, ki nenaravno kaže starega Bohinjca v premladem, zanj ne šitem kroju. Harmonija forme in vsebine pa je glavna dogma vsega krasnoslovja od Aristotela do Verlaine-ja. Da so baročna dela na svetu, še ne dokazuje, da bi bila baročnost dosledna, dasi sme biti umetnik, po določilih romantične šole, opravičen posluževati se je premišljeno.

Naša objektivna in ne prijateljska ali reklamna sodba o Bohinjčevih zbranih spisih je sledeča: Bohinjec je boljši pisatelj, nego redakter svojih spisov, zakaj že od pamtiveka izdajajo pisatelji svoje zbrane spise — ne tako, kakor se je pilo v Kani Galileji, nego nasprotno. Tudi ni prav, da prinašajo skupni zvezki vsebinsko nesorodne sestavke različnih datov. Kaj naj si bo mislil literarni zgodovinar o Bohinjcu, ko bo pisal o njem in registriral zbrane spise. Jaz bi gotovo sodil, ali da je hotel biti Bohinjec čudaško izviren, ali pa, da je hotel vleči krasnoslovce.

Sicer pa so „Sredozimci“, brez graje, brez hvale, vseskozi Bohinjčev pridelek. Šest novelic. „Sirota Jerica“ je prikupna in bi bila še bolj, če ne bi gledal iz nje pozabljeni Stritarjev Schopenhauerjanizem. Hladen racijonalist je pisatelj o „Gospodični“, v „Potovki“ je impertinentno stisnjeno snovi za en „Tujski promet“; „Kocmandrove Jere vdovski stan“ je spricho Krjavljevega pustolovstva s prešičem in tisto beračico, bolj epigonski. „Tečajka“ kulminira v dovtipu, podobnem, ki ga je že Mahnič podtaknil gospodičnam v egoist: egoá. Imponira mi tisti dvogovor med župnikom in

dekletom, kjer župnik sam govori. Krasno mesto, ta triinosemdeseta stran. Zakaj ne zbira Bohinjec samih 83. strani! Mi vemo, da jih je v njegovih spisih precej. Bogat, izviren in naroden jezik motijo v knjigi slovniške in druge nedoslednosti. Bohinjcu služi prevečkrat perfektni prezens vpricho sestavljene perfektivne oblike: Kosi rumeno pšenico, ki je padala 74, odvrne teta in njene oči so se zaiskrile 79; — Netočno je: obrazek se ji topi v radosti, čitajoči pisemce 31, so kukale zvedave ženske glave in klepetale 34. Germanizmi: ni imel ničesar zoper 45, dajalo od sebe glasove 14, tudi ne (niti) 14, se imam pogovoriti 15.

Preveliko uporabljanje adverbativnega „pa“, diši po šolskih nalogah. V prozi ne bi rabil: jeli 21, 28, 57, dosti (mnogo) 23; slovniški infertorno je: vsaki dan 24, njeni alt 71. — Korektor naj bi bil popravil deket 26, čelu 33 i. d. Brez navednic — kakor so v knjigi uporabljene, ni navada, — ne bi pisal: šipa 64, tuhtati 65 šala (Schale) 66, kamžola 76. Kavalir nasproti ženskemu ukusu Bohinjec ni v slučajih: ženska, debelih kosti in suhe kože 48, duša se je motala okrog sosedovega vogla 69, misli pa ji niso p'vale po rumeni juhi, plavale so ji po domači hiši 63, meseni obraz je pokazal kosti 68. Pa saj ni, da bi človek vedno le sentimentalno govoril ali abstraktno.

Čitajočemu občinstvu Bohinjčeve spise najtopleje priporočamo. Cena knjige je malenkostna in da ga čitamo, zasluži naš pridni in sposobni Dupljanski Jurčič! Dr. I. Pregelj.

Dogodki na Balkanu.

Črna Gora se je udala. — Kralj Nikita izjavil, da Skader brezpogojno zapusti. Skader prevzame oddelek mednarodnih čet.

Zadnji teden so bile razmere med Avstrijo in Črno Goro tako napete, da je prav malo manjkalo, da ni Avstrija Črni Gori napovedala vojno. Avstrija je zahtevala, da se Črna Gora umakne iz Skadra. Kralj Nikita pa je izjavil najprej, da Skadra sploh ne zapusti, pozneje pa je odgovoril, da se pač umakne iz Skadra, če velesile to zahtevajo, a le pod pogojem, da se mu prej zagotovi za Skader primerna odškodnina. Na londonski konferenci veleposlanikov so se posvetovali o tem. Avstrija pa je sklenila, da dokler Črna Gora Skadra ne zapusti, o kakih kompenzacijah govora biti ne more in je po svojem poslaniku grofu Mensdorfu izjavila, da ne čaka delj kot do pretečenega ponedeljka. Do tedaj ima Črna Gora povedati, ali se brezpogojno uda, da zapusti Skader, ali pa bo Avstrija sama nastopila, da če treba tudi z oboroženo silo izžene Črnogorce iz Skadra.

Tako smo stali do zadnjega ponedeljka tik pred vojno s Črno Goro.

V Bosni in Hercegovini so oklicali izjemno stanje. Vsepolno rezervistov, ki so bili na dopustu, je moralo zopet v vojake. Položaj so splošno strašno resno presojali. Spopad s Črno Goro je postal skoro neizogiben. Hvala Bogu, da do tega ni prišlo. Od nedelje do ponedeljka se je stvar obrnila na boljše. Velesile so se ustrašile posledic, ki bi jih imel avstrijski pohod proti Črni Gori. Zato so v soboto in nedeljo napele vse sile, da kralja Nikito pregovore. Ruski car sam je pisal Nikiti, naj se uda. O tem veli poročilo iz Cetinja od dne 5. maja:

Poslaniki tripetente so včeraj storili skupen korak pri kralju Nikolaju, naj Skader takoj zapusti, da se prepreči separatna akcija Avstro-Ogrske. Obenem so izjavili, da bodo z vso odločnostjo nastopili za to, da dobi Črna Gora primerne teritorialne in finančne kompenzacije. Italijanski poslanik baron Squitti je storil nato posebno demaršo in je Črni Gori nujno svetoval, naj se podvrže sklepu velesil. Ruski poslanik Giers je kralju prinesel posebno pismo carja Nikolaja. Nato se je sklical kronski svet, ki je bil baje buren. Tudi Srbija in Bulgarija sta k odjenljivosti svetovali. Kronski svet je zato sklenil, da se Skader zapusti.

Vzroke, ki so bili merodajni, da se je Črna Gora odločila žrtvovati Skader, navaja uradno poročilo iz Cetinja, izdano v ponedeljek, kmalu potem ko je bilo naznanjeno, da se Črna Gora umakne iz Skadra. To poročilo slove:

Vprašanje Skadra se je rešilo tako, kakor so to velesile želele. Ker je stala Črna Gora nasproti velikemu pritisku Evrope in ni bilo možnosti, da bi v daljšem odporu ostala Črna Gora zmagovita, je včeraj odnehala in izjavila, da prepusti usodo Skadra Evropi. Kralj se je zadnji trenutek odločil za ta težak korak in je prepričan, da je svojemu ljudstvu in svojemu kraljestvu napravil veliko žrtev za splošen mir, žrtev, ki so jo zahtevale vse države z grožnjo, da izgubi Črna Gora svojo neodvisnost. Kralja so pri njegovem sklepu vodili tudi oziri na zaveznike, ker se je bal, da, če vztraja pri svojem odporu, lahko postavi v nevarnost uspehe s tako velikimi žrtvami pridobljenih zmag.

Značilne so v tem smislu besede, ki jih je kralj izpregovoril v omenjenem kronskem svetu: „Vem, da ste vsi pripravljeni umreti, če sklenemo, da Skadra ne zapustimo. A jaz ne morem prevzeti odgovornosti, da tiram črnogorsko ljudstvo v boj, ki bi nam ne prinesel zmage. Proti volji Evrope mi Skadra obdržati ne moremo, tudi z največjim junaštvom ne. Če bi se vseeno spustili v boj, vem, bi s tem odprli novo slavno stran v knjigi naše zgodovine, ali ta bi bila tudi zadnja. Jaz pa nočem, da se zgodovina Črne Gore s tem konča. Črna Gora je poklicana, da igra v zgodovini še veliko ulogo. Da bomo tedaj na mestu, zato — se danes udajmo!“

Tako je kralj govoril in reči moramo, da je prav imel. Črnogorci so tudi uvideli, da je kralj postopal popolnoma prav, ko je sklenil pokoriti se Evropi in izročiti Skader velesilam. Narod je udano sprejel vest o izročitvi Skadra na znanje.

Ministerstvo Martinovič je sicer odstopilo, a tega ni smatrati kot protest proti kraljevi odločitvi.

Vsi moramo priznati, da so se Črnogorci tudi tukaj pokazali kot možje. Občudovati jih moramo, če pomislimo, koliko žrtev so doprinesli, samo da bi bil Skader njihov. A sedaj, ko so ga dobili, se morajo iz njega umakniti.

Velikanska žrtev! A ta ne bo zastoj. Črnogorci so si s svojim modrim sklepom priborili simpatije cele Evrope in pravica zahteva, da jih Evropa sedaj na gospodarskem polju in če mogoče tudi v teritorialnem oziru odškoduje za izgubljeni Skader. Kakor se poroča, bodo Črnogorci v kratkem Skader zapustili in zasede ga oddelek vojaških čet mednarodnega brodivja, ki sedaj izvršuje blokado črnogorskega obrežja. Blokada bo v kratkem odpravljena.

Albanija.

V Albaniji vladajo veliki neredi. Essad paša se je proglasil za albanskega kneza, ne da bi bil prej vprašal, kaj poreko na to velesile. Rusija in balkanske države bi bile s tem zadovoljne, ker nimajo nič proti temu, če ostane Albanija pod turško nadoblastjo, kakor hoče Essad paša. Avstriji in Italiji pa to ni prav. Zato sta se zadnji čas začeli dogovarjati, kako bi v skupnem sporazumu zasedli Albanijo. Stvar se je razvila takole:

Naša država je imela izpočetka samo namen Črnogorce iz Skadra vreči, in sicer tako, da bi naša vojska prodirala proti Cetinju in obenem proti Skadru. Skader pa leži na albanskem ozemlju. Ker pa obstoja med Avstrijo in Italijo pogodba, da nobena od teh velesil ne sme v Albaniji ničesar započeti, je bila naša diplomacija nujno prisiljena se z Italijo pogajati. Grof Berchtold je Lahom predlagal skupno avstrijsko akcijo proti Črni Gori. To so pa Lahi odklonili, še več, hoteli so Avstriji naložiti, da sploh ne sme proti Črni Gori na črnogorskem ozemlju nastopati. Lahi se pač Črni Gori in Srbiji niso hoteli zameriti, drugič pa jim je čisto vseeno, ali imajo Skader Črnogorci ali pa bodoča Albanija. Zato so Italijani predlagali, da bi naj Avstrija zasedla Skader in severni del Albanije, Valona in južni del Albanije pa bi naj bil prepuščen italijanski vojski. S tem, da so Črnogorci prostovoljno oddali Skader, je tudi to vprašanje prišlo v popolnoma novo smer. Ne Avstrija, ne Italija, druga drugi ne zaupata. Avstrija se boji, da bi Italijani obdržali Valono, če jo dobe v roko. Italija pa Avstriji ne privoščiči novih uspehov. Tako do okupacije Albanije od strani Avstrije in Italije za sedaj še ne bo prišlo, tem manj, ker so se velesile, posebno Rusija, odločno izjavile proti temu, da bi kaka posamezna velesila ali pa samo dve skupaj zasedli Albanijo, pri katere ureditvi ima besedo cela Evropa. Če bo potreba Albanijo zasedi, da se tam vzpostavi red, bodo vse velesile skupaj to naredile.

Iz zadnjih vesti glede Albanije posnamemo sledeče: S predajo Skadra na velevlasti je del albanskega programa že uresničen. Gre le za določitev južne meje te avtonomne države, katero vprašanje bo londonska konferenca velesil rešila. Najbolj sta prizadeti pri tem vprašanju in izvršitvi tega progama Avstrija in Italija, ki bosta s primernimi sredstvi delovali na to, da se življenja možna Albanija osnuje. Zdi se, da se bo napravil v Albaniji red brez zunanje vojaške sile. Tudi vest, da se je Essad paša proglasil za albanskega kralja, se več ne potrjuje. Nasprotno trdijo novejšje vesti, da se trudi, da bi v Albaniji red vzdržal in se tudi pogaja z začasno vlado v Valoni. Avstrija in Italija ga bosta sporazumno podpirali v tej službi. **Albansko vprašanje se bo samo od sebe rešilo brez krvi in brez vojaške sile.**

Mirovna pogajanja.

Mirovna pogajanja med Turčijo in balkanskimi državami se bodo v kratkem zopet začela. Pravijo, da se že te dni sestanejo mirovni delegati v Londonu. Načrt za mirovna pogajanja, čegar vsebino so poslaniki svojim vladam brzojavno naznanili, ima te-le glavne določbe:

1. Med vojujočimi se državami je zopet upostavljen mir in prijateljstvo.

2. Turčija odstopi vse pokrajine zapadno od črte Enos—Midia.

3. Določitev meja in statuta Albanije se prepušča velesilam.

4. Kreta se odstopi Grčiji, osodo Egejskih otokov in statut gore Athos bodo določile velesile.

5. Vsa iz vojne izvirajoča gospodarska in finančna vprašanja uredi finančna komisija v Parizu.

6. Sklene se sporazum, v katerem se uredi sodstvena in druga podobna vprašanja.

V bolgarski tabor se je že podala komisija turškega generalnega štaba, da se dogovori z Bolgari glede vse podrobne izpeljave nove meje med Bolgarijo in Turčijo.

Med zavezniki.

Veliko težje pa bo določiti bodočo mejo med Srbijo, Bolgarijo in Grčijo. Ko bi vsaka država obdržala vse ozemlje, ki ga je zasedla tekom vojne, bi bila stvar najbolj enostavna. To pa skoro ni mogoče. Kajti pri tem bi bila Bolgarija primeroma precej na slabem, čeprav je na nji ležala glavna teža cele vojne. O tem ni nobenega dvoma, da so Srbi in Grki imeli v mnogih ozirih lažje stališče v tej vojni kakor Bolgari. Zato so tudi Srbi in Grki zasedli več ozemlja, kakor je bilo prvotno domenjeno v medsebojnem dogovoru. Srbija in Črna Gora sta zasedli skupaj 62.500 kvadratnih kilometrov, Grki 30.000 kvadratnih kilometrov, Bolgari 55.000 kvadratnih kilometrov. Bolgari bi sedaj radi videli, da bi jim Srbija odstopila velik del zasedenega ozemlja, ki ga zahtevajo zase na podlagi pogodbe, sklenjene pred vojno s Turčijo. Ravno tako zahtevajo od Grčije precejšen kos po Grkih zavzetega turškega ozemlja. Od tod izvirajo huda nasprotja med balkanskimi zavezniki. Upati je pa, da se bodo dala odstraniti in bo vsaka država rada malo odjenjala, da se zadovolje Bolgari, ne da bi druge države trpele krivico. Vsakemu kar je prav! Rusija si zelo prizadeva, da te spore poravnava mirnim potom.

Češka izjava o balkanski politiki naše države.

Češke stranke so sklenile izjavo: „Češke stranke protestirajo proti umešavanju Avstro-Ogrske v razvoj balkanskih razmer. Zunanji urad je ob pričetku balkanske vojske proklamiral za svojo maksimo najstrožjo nevtraliteto od strani avstro-ogrške monarhije; od tedaj se ni nič spremenilo v škodo monarhije, zato ni bilo povoda oddaljiti se od proglašene načela. Svarimo pred vsakim eksperimentom na Balkanu, to tembolj, ker bi moglo priti do novih skrajno nevarnih konfliktov z drugimi državami, kar bi imelo nedogledne posledice; poleg tega smo prepričani, da se zunanji urad očitno umešava v balkanske zadeve ne radi interesov monarhije, marveč v interesu velikonemške ideje, ki pa je v direktnem nasprotju z značajem in idejo naše monarhije.“

Izjemno stanje v Bosni in Hercegovini.

V Bosni in Hercegovini je bilo 2. t. m. proglašeno izjemno stanje. Sočasno z razglasitvijo izjemnega stanja je vlada razpustila mnogo socijalističnih in srbskih društev v Sarajevu in drugih mestih. V krogih, ki imajo stike z vlado, trdijo, da je bilo izjemno stanje v Bosni in Hercegovini neizogibno, češ, da je vsa dežela preplavljena s srbskimi in črnogorskimi agitatorji, ki ščuvajo ljudstvo na vstajo. Pravijo, da so agitatorji razdelili mnogo orožja, zlasti bomb in granat po deželi. Varnostni organi so baje dognali, da je v deželi močna protiaustrijska struja, ki je organizirana in ima zveze v Srbiji in Črnigori. — V dunajskih političnih krogih se govori, da bo tudi na Hrvaškem v kratkem odpravljen komisariat in se ustanovi vojaška vlada pod vodstvom generala Borojeviča, ki je bil pred kratkim imenovan za feldcajgmojstra.

Samoumor morilca grškega kralja.

Morilec grškega kralja Šinas se je, ko so ga peljali pred preiskovalnega sodnika, kjer so mu sneli z rok verige, vrgel z okna, ki je 10 m nad zemljo, in ostal je na licu mesta mrtev.

Gospodarstvo.

Kako je nastala naša domača živina.

Sv. pismo nas uči, da je Bog svet v šestih dneh ustvaril. Prvih pet dni je Bog svet tako daleč uredil, da je mogel šesti dan vanj postaviti človeka in vsa živa bitja, torej živali in rastline. Sv. pismo je slavna knjiga, ob kateri si učenjaki vseh vekov po njenem nastanku ubijajo glave, da bi ji prišli do dna, pa bodo imeli tudi še v poznejših vekih vedno dovolj dela na nji, a bode ostala še kljub temu polna skrivnosti. Vsak kristjan je pač dolžan sprejeti kot resnico, kar katoliška cerkev kot tako razglasi, drugače pa ni nujno, da bi se vse sprejelo dobesedno, ampak jedino po smislu. Tako besede, Bog je ustvaril živali in rastline, ni nujno sprejeti, kakor da bi bil Bog vse na enkrat ustvaril v tej obliki, kakor so dandanes, ampak se lahko razlaga smisel navedenih besedi tako, kakor je to moderna veda spoznala za pravo.

Moderna veda pa pravi, da naša domača živina ni bila vedno taka, kakor je danes. Sprecejšno gotovostjo lahko trdimo, da izvirajo vse vrste goved od enega vrstnega pradedu, to je od že pred nekaj stoletji še živečega, vendar sedaj že izmrlega vola; stari Slovani so mu rekli tur. Latinsko se imenuje „bos primigenius Bojanus“, kar bi se reklo po naše „prvotno govedo“. Beseda „tur“ znači nekaj močnega, silnega. In to je bil tudi ta tur ali divji vol. Bil je skoro dva metra visok, cele tri metre dolg ter imel na glavi velikanske rogove. Živel je v starih časih kot divja zver po gozdovih in le težko ga je bilo ukrotiti. O njegovi velikosti, njegovih lastnostih, ter tudi krajih in časih, v katerih je tur živel, nam pričajo okameneli okostnjaki. Zemlja je namreč v prejšnjih dobah mnogo bolj hitro spreminjala svoje lice, kakor dandanes. Cela gorovja so se rušila, voda je kar naenkrat preplavila cele doline, jih zasula s prstjo in kamenjem. Nastale so tako cele nove zemeljske plasti. Živali in rastline, ki so se po takih zasutih ali zalitih pokrajinah nahajale, so bile o takih prilikah pokončane ter nam danes, če slučajno pri raznih prekopavanjih zemeljskih plasti pridemo nanje, pričajo, kake so bile, kako so živele in dr. S takih okamenelih okostnjakov so učenjaki spoznali tudi tura ter so z njegovega okostja sklepali na sorodnost naši sedanji goveji živini.

Za spoznavanje večje ali manjše sorodnosti med posameznimi sorodnimi vrstami je zlasti važno okostje na glavi. Tudi glava namreč sestoji iz več kostij, ki so med seboj zraščene. Po obliki teh posameznih kosti se da z gotovostjo sklepati, ali je ena žival drugi v daljšem ali bližnjem sorodstvu.

Kakor nas vsakdanja skušnja uči, tudi sedanja živina ni vsa jednaka (mislimo tu samo na govejo živino). Divji vol ali tur je živel prosto kot divja zver. On si je prosto iskal hrane, prosto se tudi lahko selil iz ene dežele v drugo. On je bil povsod precej enak. Ko je človek začutil potrebo po domači živini, zlasti delavni, tedaj si je jel privajati živali, o katerih si je mislil, da bi mu lahko kje služile. Za meso jih gotovo ni privajal in se z njimi ukvarjal, ker je veliko cenejše prišel do njih z lovom. Najbrž kot mladiče privajene živali je držal v kakih ograjenih prostorih. Gotovo je, da jim takoj od začetka ni gradil na šine obokanih hlevov. Živali so si najbrž še same morale iskati hrane. Ker se pa niso mogle več popolnoma prosto gibati, je gotovo, da niso mogle več iskati take hrane, kakršna jim je najbolj prijala. Postale so naenkrat navezane samo na en kraj.

Splošno pa je znano pravilo, da je vsaka žival, kakor sploh vsako živo bitje plod zemlje, ozračja iz zunanjih okoliščin dotičnega kraja, kjer živijo. Jasno je torej, da so se morale ali privaditi razmeram, na katere so bile navezane vsled omejitve prostosti, ali pa so morale poginiti. Mnogo slabjših je poginilo morda že v prvem rodu ali v katerem prejšnjih rodov. One živali pa, ki so bile krepkeše narave, pa so s časom popolnoma premagale težave in se razmeram privadile in se ohranile.

Niso se pa živali krajevnim razmeram samo privadile, tekem stoletij so morale cel svoj or-

ganizem, torej tudi svoje okostje razmeram primerno urediti. Tako so med prvotno enakimi živalmi nastale na okostju in zunanjih oblikah razlike, da bi človek komaj verjel, da izvirajo vse od enega in istega pradedu. Tiste živali, katerim se je omejila prostost na dobrem svetu, v rodovitni deželi, gotovo niso bile na slabem, bile so morda celo na mnogo boljšem, kakor prej, ker sedaj niso mogle več prihajati živali iz slabših pokrajin v te boljše. Take živali so se mogle kljub temu, da so bile navezane samo na en kraj, vseeno še lepo razvijati. Drugače pa je z živalmi, ki so morale ostati navezane samo na slabo zemljo. Te so popolnoma jasno morale zaostati, niso mogle več dosegati prejšnje velikosti in moči. Vsi ti vnani pojavi so se prenesli tudi na okostje. Zlasti oblike in kosti na glavi so bile in so do danes ostale pravi toplomer za te izpremenjene razmere.

Po slikah glave so učenjaki dognali štiri, nekateri celo pet različnih vrst domačega goveda in sicer:

1. Pragovedo (navedemo edino pravilno označujoče latinsko ime, ki se glasi: *Bos taurus primigenius Rütimayer*).

To govedo ima dolgo glavo, zlasti nosni del je silno podaljšan. Pri tem govedu preobvladujejo dolgotine mere in pa ravne črte. Zajeda mej očmi in rogovi je le majhna. V to vrsto živine spada ogrska stepna živina, ki je izborna za delo, za mleko za nič, za meso tudi ne posebna, ker se silno počasi razvija. Dalje obsega ta vrsta vso nižinsko živino, ki pa je izborna, lahko rečemo, splošno najboljša za mlečnost. Za delo in meso manjše, k večjemu srednje vrednosti. Navedemo tu še tretjo vrsto sem spadajoče živine t. j. angleško kratkorogo (*Shorthorn*), ki je prva na svetu glede hitre rasti, zgodnje zrelosti ter porabe za meso, za delo in mleko splošno popolnoma za nič. Krave niti svojih telet ne morejo dobro vzrediti.

Iz navedenega razvidimo, da so posamezne važne gospodarske lastnosti pri tej skupini vezane na posamezne pasme, ter jih ne najdemo nikjer združenih v eni sami, kakor božemo to pri drugih skupinah po večini našli. Pripomnimo tu, da je pri posameznih skupinah še veliko število pasem, katere pa tukaj radi pomanjkanja prostora ne moremo naštevati, še manj popisovati.

2. Dolgočelno govedo (lat. *Bos taurus longifrons Owen*). Ime samo pove, kake so živali v tej skupini. Imajo dolgo široko čelo, obrazni del glave pa je kratek, posebno v primeri s čelom. Čelo je med očmi precej vdrtu. V tej skupini je najbolj znana jednobarna gorska živina. Odlikuje se ta živina splošno po svoji utrjenosti proti vremenskim vplivom, se precej lahko privadi tujim razmeram, ter je za vse tri glavne vporabe (mlečnost, delo, meso) precej dobra, vendar pa preobvladuje mlečnost. Pasma te skupine nam stojijo mnogo bližje kakor prejšnje skupine, ker spada vanjo jednobarna siva živina, ki se vpeljuje po dolenskih pokrajinah. Tudi v tej skupini imamo več pasem. K tej skupini se prišteva, čeravno ni popolnoma čista, murbodenska muricodolska živina, dalje švicarska rujava živina, montafonska živina i. t. d.

3. Čelata ali tudi velikočelna živina (*Bos taurus frontosus Nilsson*). To živino, ki istotako izvira od tura, je spoznati po velikem širokem izbočenem čelu. Najznamenitejši zastopnik v tej skupini je simodolska pasma. S tem, da smo imenovali zastopnika v skupini, smo tudi že povedali, kaka je ta živina. Z nekaj malimi izjemami je živina te skupine velika ter je za vse tri porabe enakomerno dobra, toda tu je pripomniti, da le pri dobri krmi in prav dobri oskrbi.

4. Kratkoglavo govedo (lat. *Bos taurus brachycephalus Wilckens*). Tudi tu beseda „kratkoglav“ živali te skupine precej dobro označi. Čelo je namreč tu čez oči širše, kakor znaša njegova dolžina. Tudi na obraznem delu glave je širina v primeru z dolžino glave na prvi pogled opaziti, kakor obrne nase pozor široki, nekako neokretni obrazni del glave, tako je nekaj posebnega na tej živini globoka zareza na čelu pod rogovi. Med očmi je čelo tudi tu globoko vdrtu, na spred in zadaj pa ta vdrtina izgine.

Ta skupina je za nas zanimiva, ker vanjo spada pincgavska živina, ki je razširjena po Gorenjskem, na drugi strani pa tudi zato, ker je učen profesor Wilckens njene prednike dognal v nekdanji barjanski živini, in sicer na podlagi na Ljubljanskem barju izkopanih govejih glav. Če

pa izvira tudi ta barjanska živina od tura ali od kake druge živali, pa za enkrat ni še popolnoma dognano.

Splošno je kratkoglavo govedo z ozirom na trojno gospodarsko korist (mlečnost, delo, meso) še bolj enakomerno, kakor skupina čelatega goveda, in se v prvi vrsti odlikuje s svojo skromnostjo v zahtevah po zemlji in oskrbi. Nenadomestljivo je v revnejših, še zanemarjenih pokrajinah.

Pregledali smo v kratkem, kako se je naša živina razvila na sedanjo stopnjo, spoznali smo tudi posamezne podvrste (slednje smo mi v predstojećem spisu radi lažjega umevanja dosledno imenovali „skupine“). V sedanji dobi, ko je zlasti biologija, ali nauk o pojavih življenja, že posvetil v marsikateri temni kotiček živinoreje, in ko vemo vsled tega, da v kmetijstvu in posebej v živinoreji ne gre vse po trdih nespremenljivih pravilih ter da po vedi razsvetljeni človeški razum more mnogo uplivati na boljši gospodarski vspah, je potrebno, da tudi priprosti kmetovalec nekoliko globlje pogleda v posamezne panoge kmetijstva. Tu podana slička o razvoju goveje živine ima danes, ko se vse naše kmetijsko gospodarstvo suče okoli živinoreje, toliko več pomena. inž. R.

DOPISI.

Iz Domžal. (Nesreča.) Tirolec Kurtzaler si v Domžalah zida enonadstropno hišo. Delo je oddal nemški tврdki König iz Ljubljane. Sedaj snažijo pročelje. Trije delavci so delali ravno pod vrhom, ko se nenadoma zamaje oder in z groznim hruščem zruši na tla. Iz hrušča je odmeval krik nesrečnih delavcev, ki so obležali med razvalinami. Enemu je zlomilo nogo in je zelo poškodovan tudi na glavi in životu; druga dva sta bila srečnejša in sta dobila le lažje poškodbe. Podjetnik je premalo poskrbel za varnost proti cerkvi in božjim namestnikom. Nosili so vence in korporativno so se udeležili pogreba člani društva, ki je sedaj na trdni verski podlagi s svojim vrhim načelnikom. Ti možje so mu tudi poklonili venec z zadnjim pozdravom. Kajne liberalčki, vaše prijateljstvo se kaže pri kozarčku in ne sega niti do groba? Sedaj se dobro poznamo.

Z Jesenic. (Nesreča.) Preteklo soboto se je ponesrečil 53 letni Alojzij Vončina. Padel je na podu tako nesrečno, da si je zlomil levo nogo. Prepeljali so ga v deželno bolnišnico v Ljubljani.

Iz Mošnjah. V Mošnjah je umrl 4. maja bivši liberalni načelnik gasilnega društva. Njegovi pristaši so ga popolnoma zapustili. Bolelo jih je menda, da je mož na smrtni postelji poklical večkrat duhovnika in obžaloval svojo gonjo proti cerkvi in božjim namestnikom. Nosili so vence in korporativno so se udeležili pogreba člani društva, ki je sedaj na trdni verski podlagi s svojim vrhim načelnikom. Ti možje so mu tudi poklonili venec z zadnjim pozdravom. Kajne liberalčki, vaše prijateljstvo se kaže pri kozarčku in ne sega niti do groba? Sedaj se dobro poznamo.

Iz Mavčič. Dne 29. aprila se je vršila dražba radi oddaje nove dvorazredne ljudske šole v Mavčičah. Pri isti je bilo navzočih 15 licitatorov. Izklicna cena je bila 41.732 K 59 v za celo dovršeno stavbo. Ponudba tvrdke Alojzij in Valentin Acceto v Ljubljani proti 4% popusta od vzklicne cene je bila sprejeta, torej za svoto 40.063 K 29 v.

Iz Olševka. Dne 30. aprila se je vršila dražba radi oddaje zgradbe nove dvorazredne ljudske šole v Olševku. Pri isti so bili navzoči trije licitanti. Izklicna cena je bila 41.732 K 59 v za celo dovršeno stavbo. Ponudba tvrdke Alojzij in Valentin Acceto v Ljubljani za vzklicno ceno je bila sprejeta, toraj za svoto 41.732 K 59 v.

Iz Železnikov na Gorenjskem poročajo: V Martinjem vrhu nameravajo pričeti kopati bakreno rudo. Podjetnik g. Josip Prosen in njegova družba so si že ogledali svet. Trdijo, da je Martinji vrh zelo bogat na bakreni rudi.

Iz Komende. Sloveči protialkoholni odsek v Suhadolah je popolnoma preminul z vsem svojim generalnim štabom. Himna bivših abstinentov se sedaj glasi: Vladar, mogočni Alkohol, še nas bodeš ti moril! Zelo je bil potreben ta odsek v naši občini, pa morebiti še kje drugje. Veliko je pripomogel, da smo vpeljali radi denarnih stisk v štirih občinah v naši fari občinsko priklado na opojne pijače: žganje, vino in pivo: v občinah: Moste, Suhadole, Gmajnica (s pod-občinama Podboršt in Mlaka) in Kaplja vas. Boji so bili hudi kakor pred zavzetjem Odrina. Čast antialkoholnim junakom. Zanimivo je to, da se pri nas antialkoholni boj bije že 7 let. „Piščalka“ je imeja pri nas svoj čas mnogo naročnikov in je vzgojila bojevnike, ki še danes dobro delujejo. Za dogodke na Balkanu se vsi Slovenci zelo zanimajo. A še bolj bi bilo želeli, da bi se zanimali tudi za vojsko, ki jo vodi Alkohol proti našemu narodu. Tega sovraga moramo premagati!

Novejše vesti.

Cetinje, 8. maja. Tu vse žaluje, kralj in možje in žene, ker je izgubljen Skader, ki je stal toliko žrtev.

Drač, 8. maja. Essad paša je prosil turško vlado, da naj pošlje ladje, na katere bo naložil svojo vojsko, da jo pošlje iz Albanije.

Dunaj, 8. maja. Knez Thun je bil pri ministrskemu predsedniku, ker češki deželi manjka denarja. Čehi utegnejo dobiti nove volitve za deželni zbor.

Lvov, 8. maja. Poljski državni in deželni poslanci so imeli posvetovanje o preuredbi poljskega narodnega sveta dva dni in dve noči. Niso se zedinili. Vsepoljaki so ostro prijemali predsednika dr. Leona.

Berlin, 8. maja. Italija ne bode razorožila svojega vojaštva, dokler se zadeve v Albaniji ne bodo popolnoma uredile. Govori se o tem, da naj bi dobili Albanci v Baru svoje vseučilišče.

Petrograd, 8. maja. Danes bodo predložili poslaniki v Londonu organizacijski statut za Albanijo. Rusija dela na to, da bi imela Albanija veliko samostojnost in da bi vladal kak turški general ali princ. S tem pa Avstrija in Italija ne bodeta zadovoljni.

London, 8. maja. Zbor poslanikov danes ni imel uspeha. Tudi o načrtih Avstrije in Italije se ni nič posvetovalo. Tudi o mejah Albanije se ni govorilo, ampak le o tem, kako naj se izprazne Skader. Od balkanskih držav še niso prišli predlogi za mir. Prihodnja seja bo šele 20. maja.

Dunaj, 8. maja. V vojski Džavi paše tako primanjkuje živil, da je že mnogo vojakov za lakoto pomrlo.

Bar, 8. maja. Italijanske in avstrijske ladje so priplule do Bojane z živili in zdravili za Skader.

Pariz, 8. maja. Španski kralj Alfonz je prišel v Pariz in je bil slovesno vsprejet. Pri neki novi stavbi je delalo 60 zidarjev anarhistov, ki so napravili malo demonstracijo in kralju klicali: „Živijo Ferrer!“

London, 8. maja. Danes so začeli Črnogorci odhajati iz Skadra. V soboto ali v nedeljo pridejo v Skader evropske čete ki bodo šteje okoli 2.700 mož.

Cetinje, 8. maja. Za danes napovedana skupščina se je odgodila na nedoločen čas, ker se generalu Vukotiču ni posrečilo, da bi bil sestavil ministerstvo.

Dunaj, 8. maja. Ko so Malisori in Miriditi izvedeli, da morajo Črnogorci zapustiti Skader, so se zbrali in prepodili Črnogorce iz Leša.

London, 8. maja. Grško rodovje preži pred Port Saidom na turško križarico „Hamidie“ ter ji brani vstop v Sredozemsko morje.

Dunaj, 8. maja. Rezervisti ne bodo odpuščeni domov, dokler ne bodo zadeve na Balkanu popolnoma uravnane. — Nekateri bosenske srednješolci so izgnali iz Zagreba.

Bengasi, 7. maja. Zadnji čas so bile v mnogih krajih praske z Beduini. Morje pri Cirenajki je tako valovito, da ladje ne morejo spravljati blaga na suho.

Sofija, 8. maja. Bolgari so se odpovedali Solunu proti odškodnini.

Dunaj, 8. maja. Častnik Julij Zborovski je v dvoboju ustrelil stotnika Weissa.

To in ono.

Kdaj se skliče parlament?

Zbornični predsednik dr. Sylvester se je pripeljal 5. t. m. na Dunaj. Dr. Sylvester je izjavil, da namerava dejansko 15. t. m. zbornico sklicati in da je brzojavno pisarni vse potrebno naročil. Postopal je sporazumno z vlado. Državni zbor se formalno skliče v četrtek, če ne nastanejo v zunanji politiki zapletljajji, vsled katerih bi se smatralo za neoportunno sklicati državni zbor.

Bojijo se nas. Odkar so naši bratje na Balkanu premagali divjega Turčina, se je polastil naših nemških zagrzencev velik strah. Bojijo se tudi nas avstro-ogrskih Jugoslovanov vsled naše čilosti in junaštva. V Mariboru sklicujejo spodnještajerski Nemci za eno prihodnjih nedelj velik shod spodnještajerskega nemštva, na katerem bodo govorniki slikali boječim Nemcem onega strašnega jugoslovanskega zmaja, ki hoče požreti štajerske in druge Nemce na našem jugu. O joj!

Koliko je bilo doslej vojakov ubitih v balkanski vojni. Po uradnih podatkih so izgube balkanskih držav sledeče. Crna gora je izgubila 6000 mož, Grška 11.000, Srbija 22.000, Bolgarska pa 80.000, vse skupaj torej 119.000. Število ranjenih, ki jih uradno poročilo zamoči, je pa seveda še večje.

Kitajska zbornica. Meseca aprila je bil na Kitajskem otvorjen prvi parlament. Prva naloga mladega republikanskega parlamenta bo, da potrdi ustavo in izvoli predsednika. V zbornici si bosta stali nasproti dve stranki: Kunghotangi, to so konservativci in komingtangi, to so liberalni nacionalisti, ki imajo tudi večino v zbornici. S tem dnem se je začela za kitajsko ljudstvo nova doba. Prvi kitajski parlament bo moral rešiti ve-

like in težke naloge. Konservativni elementi, katerih voditelj je dosedanji proviz. predsednik Yusanšil-aj, skušajo osredotočiti vso oblast v centralni vladi in izročiti predsedniku najširše pravice. Liberalni nacionalisti, katerih voditelj je Sunyatsen, pa hočejo parlamentarno vlado in najširšo samopravo po deželah in občinah.

* * *

«Slovenska Straža». V ponedeljek je imelo osrednje vodstvo „Slovenske Straže“ v Ljubljani sejo, v kateri so se rešile važne narodnoobrambne zadeve. Iz predsedstvenega poročila posnemamo, da se je v zadnjih štirih mesecih izplačalo 13.990 K 76 vin. podpor. Skupno se je pa v tekočem poslovnem letu, to je od 1. julija do 30. aprila, izplačalo 27.823 K 91 vin. Vsi poročevalci iz obmejnih krajev so soglasno poudarjali lepe uspehe, ki jih dosega „Slovenska Straža“ s svojim smotrenim delom. Stvar vseh, ki jim je pri srcu pravi napredek slovenskega ljudstva, je, da s številnimi darovi še bolj povzdignejo delo „Slovenske Straže“. Treba je naši narodni obrambi še več sredstev! Osrednje vodstvo je neko važno prošnjo moralo odkloniti, ker še ne razpolaga s takimi sredstvi, ki so nam potrebna za večje akcije. Podvojimo svojo požrtvovalnost! Nasprotniki besno ponavljajo svoje naskoke — treba nam je vedno novih moči, da jih zmogoslavno odbijamo.

Udeležnikom jubilejnega sprevoda narodnih noš na Dunaju 1. 1908. V najlepšem spominu nam je vsem sprevod slovenskih narodnih noš 1. 1908 po cesarskem Dunaju. Naša narodna noša je bila takrat občudovana, slavljena. Vsi, ki smo se takrat udeležili sprevoda slovenskih narodnih noš na Dunaju, zberimo se zopet v Ljubljani dne 24. avgusta t. l., da poveljčamo z narodnimi nošami sijaj katoliškega shoda. Vsa potrebna navodila bodo izdana v par tednih, za danes naj zadošča to vabilo, ki naj vzdigne tudi one, ki se slavnostnega sprevoda na Dunaju niso mogli udeležiti, a imajo narodne noše. Dan 24. avgusta bodi tudi lep praznik slovenskih narodnih noš! V vsakem kraju že sedaj opozarjajte na to, pripravljajte se in agitirajte za obilno udeležbo.

Kontrolor v Okrajni bolniški blagajni v Kranju.

Dobili smo ravno te dni sledeči dopis, ki kaže jasno, kakšne posledice ima za resno obolelega zavarovanca lahko bolniški kontrolor, kakor ga ima nastavljenega Okrajna bolniška blagajna v Kranju. Proti temu je vse polno pritožb. Žrtev kontrolorja je v tem slučaju mlad kovaški učenec.

Ta dopis slove: Stavno uradništvo! Ker ste ravno v boju z Okrajno bolniško blagajno. Vam sporočam poseben slučaj te blagajne, ki se je zgodil te dni. Neki Jamnik iz Puštala pri Loki, kovaški učenec pri mojstru Babiču, je pretečeni teden obolel, bil je pri zdravniku. Potem se mu je nekoliko zboljšalo. Pretečeni teden ga je pa konj udaril v nogo, pa ne hudo. Potem so ga začele boleti roke in noge, tako da je v soboto ležal. Moral bi bil dobiti podporo od Okrajne bolniške blagajne. Zato je prišel „tisti od bolniške blagajne, ki ljudi pregleduje“. Ta pride vselej pogledat bolnika, preden se mu naj izplača podpora, da se prepriča, ali je v resnici bolan, ali pa samo bolezen hlina. Šel je k fantu, ki je v postelji ležal, in mu dejal: „Delat pojdi, ti, ki si tako rudeč, saj lahko delaš, samo len si kot gnoj!“ Mojster je nato dečku rekel, da ga ne more rabiiti, ker je bolehen, najbrže na podlagi te strokovnjaške dijagnoze. Potem je dečka odslovil in mu rekel, da naj se gre odjaviti od blagajne in naj gre domu. Tako so bolnega člana odslovili. To je bilo v soboto. Danes v nedeljo je bil zdravnik pri njem. Ima telesno temperaturo 39°50 akutni sklepni revmatizem (Rheumatismus Articularum acutum). Ima roke in noge v sklepah zatekle. Gotovo je imel že v soboto vročino in je bil zato tako rudeč, da je „tisti, ki ljudi pregleduje“ tako imenitno dijagnozo stavil. Tako so pripravili dečka, bolnega, ob poporo in lekarniško pomoč pri boleznih, ki traja navadno 1—2 meseca. Tukaj bi se moralo zganiti glavarstvo. — Tako pravi naš dopisnik. G. deželni poslanec Ciril Pirc pa je lahko ponosen na inštitucijo kontrolorja v Okrajni bolniški blagajni. Slava mu!

Razne stvari.

Obrotno-nadaljevalna šola v Št. Vidu priredi na binškošne praznike običajno razstavo risalnih izdelkov tukajšnjih vajencev in udeležnikov prostovoljnega tečaja za mizarje. Risbe so zares jako skrbno in precizno izvršene. Zato se je nadejati obilnega obiska, kar bo naše mlade risarje posebno navdušilo za daljno delo. Oba binškošna praznika je razstavna dvorana odprta od 8. ure dop. do 6. ure zvečer. Med službo božjo se obisk prekine. Obiskovalci so vstopnine prosti. Razstavljene bodo risbe v risalni dvorani šolskega poslopja.

Najdaljši dnevi v Evropi. Najdaljši dan v Evropi ima mesto Reykjavik na Islandiji. Tu se vesele kakor v obče na vsem otoku Islandiji belega dne, ki traja kar tri in pol meseca. Potem pride ob varangerskem fjordu na Norveš-

kem ležeče mestece Bardo, kjer imajo od 21. majnika pa do 22. junija neprestano dan. V švedskem obmejnem mestu Torenau traja najdaljši dan 21 in pol, najkrajši pa samo dve in pol ure. V Petrogradu in Tobolsku v Sibiriji traja najdaljši dan 19 ur, najkrajši pa samo 5 ur. V Stockholmu in v Upsali je najdaljši dan 18 in pol, najkrajši pa 5 in pol ure dolg. V Londonu in v Berlinu pa traja najdaljši dan 17 in pol ure.

Na tedenski semenj v Kranju dne 5. maja je bilo prignanih: 211 glav domače govedi (za mesarja 130), 7 telet, 0 glav bosenske govedi, hrvaške govedi 4 in 253 prašiči ter 0 domačih koz in 0 domačih ovac. — Za kilogram žive teže: za pitane vole 94 v, za srednje pitane vole 86 do 90 v, za nepitane 82 do 84 v, za hrvaško goved 90 v, za teleta 1·10 K, za pitane prašiče 1 K 24 v, prašiči za rejo 2 K 20 v. — Za 100 kg pšenice 24 K; rž 23 K; ječmen 22 K; oves 23— K; kornuza 22·00; ajda 24 K; prosa 21 K; krompir 6 K 50; fižol (rdeč) 28 K, koks 32 K; detelja 1·80 K; drva (trda) 18 K, drva (mehka) 10 K, maslo 3·00 K, jajce 5 v, seno 8·00 K, pšenična moka 36 v, kaša 31 v, ješprenj 30 v.

Godovi prih. tedna. Nedelja (11.) Binškošti; ponedeljek (12.) Bin. ponedeljek; torek (13.) sv. Servacij; sredi (14.) sv. Bonifacij; četrtek (15.) sv. Zofija; petek (16.) sv. Janez Nep.; sobota (17.) sv. Paškal.

Bajka o milijonski dedščini Novaka.

Predpreteklo leto se je pojavila v raznih listih vest, da je umrl pred kakimi 40 leti neki Marko Novak v Severni Ameriki, zapustivši kakih 140 milijonov kron, neoženjen in brez testamenta, ter da se sedaj iščejo dediči tega ogromnega premoženja. Ta vest se je ponavljala dalj časa z večjimi ali manjšimi izpremembami. Bajni milijonar se je imenoval sedaj Leopold Novak, sedaj zopet Janez Novak, in je umrl enkrat v Avstraliji, potem v Južni Ameriki ter celo v Afriki. Le zapuščina se je vedno sukala okoli 140 do 160 milijonov mark, kron ali goldinarjev ali pa celo dolarjev. Ker je ime „Novak“ v mnogih delih Avstrije in Nemčije, tako zlasti tudi pri nas na Kranjskem zelo razširjeno, ni čuda, da se je smatral skoro sleherni nositelj tega imena že srečnim dedičem. Vsled mnogih tozadevnih vlog in vprašanj uvedlo je tudi naše c. in kr. ministristvo za zunanje zadeve natančno uradno poizvedovanje potom raznih poslaništev in konzulatov. Ta poizvedovanja so na kratko dognala sledeče: General de Novak, ki naj bi bil umrl brez dedičev z milijonsko zapuščino, ni nikdar in nikjer živel. Ne na Holandskem, ne v Afriki, Ameriki ali Avstraliji ni sledu o taki brezdedni zapuščini. Vse tozadevne vesti izvirajo marveč od nekega francoskega časnikarja in so le dobro posrečena mistifikacija lahkovernih bralcev. Eksistenca nekega Edmonda Martinengo (de Novak) se je sicer dognala; tudi je tisti pravilno podedoval po svojem očetu. Toda od te dedščine se mora strogo ločiti vprašanje one bajne milijonske zapuščine. Te ni Edmondo Martinengo nikdar prejel, temveč je sam storil vse mogoče korake, da bi prišel v posest tega neizmernega bogastva — seveda brez najmanjšega uspeha. Na podlagi teh pozitivnih dejstev je tedaj smatrati vsa tozadevna poizvedovanja za definitivno zaključena. Želeti bi le bilo, da bodo našle te vrstice ravno toliko bralcev, kakor ona prejšnja izmišljena poročila, in da jim bodo služile v pouk in opomin za slučaj, da se še kdaj pojavijo vesti o kaki novi milijonski dedščini.

Društva.

Kat. izobraževalno društvo v Stari Loki priredi na binškošni ponedeljek 12. maja v prostorih ge. Jelovčanove gledališko predstavo s sodelovanjem cerkvenega pevskega zbora. Na vspredu je petje in igra „Najdena hči“. Po igri prosta zabava in šaljiva pošta. Sodeluje tamburaški zbor. Začetek ob 1/2 3. uri popoldne.

Kat. izobraževalno društvo v Šturijah vabi na veselico, ki se bo vršila binškošni ponedeljek, 12. maja ob 3. uri pop. — Vspored: 1. „Moč uniforme“, burka s petjem v 3 dejanjih; 2. Srečolov.

Dekla dobi službo v Kranju.

Več pove upravništvo „Gorenjca“. 82 1

Odda se precej STANOVANJE v Kranju z 1 sobo, kuhinjo in shrambo za jedila.
Več pove upravništvo „Gorenjca“. 83 1

Z Viča. Včeraj ob 9. dop. se je zgodila na Glincah avtomobilna nesreča. Prekucnil se je namreč avtomobil deželnega poslanca g. Galleta iz Bistre, v katerem se je vozila gospa Galle, rojena Samassa, in ravnatelj Galletove žage, g. Kilart, doma iz Gradca. Nesreča se je zgodila takole: Na Glincah je privozil avtomobilu nasproti kolesar, ki očitno ni vedel, na katero stran naj bi se izognil. Ker je bila skrajna nevarnost, da zavozni naravnost v avtomobil, je šofer hotel to nezgodo preprečiti in je hitro zavil avtomobil na levo stran. Avtomobil se je pri tem vsled hudega sunka prevrnil na desno. Gospa Galle je skočila iz avtomobila in priletela ob zid pri kapelici. Vzrok nesreče najbrže, ker je šofer avtomobil prehitro zavrl. V kritičnem trenutku je vozil s približno hitrostjo 20 km. Kolesar Jakob Pavlovčič je, ko se mu je približal avtomobil, tako pripoveduje šofer, vozil na desni strani ceste in hotel zaviti na levo stran, nato pa zopet na desno. Šofer je bil zasiljan na policijskem ravnateljstvu. Poškodovan ni, a še ves prestrašen. Na glavi precej težko ranjeno gospo so prepeljali v Leoninum. Upati je, da okreva, ker črepinja ni počena. Natančni vzrok nesreče bo dognala sodna preiskava. Vičani trdijo, da je Galletov avtomobil vedno prehitro vozil skozi Glince.

NOVIČAR.

Zdravje sv. očeta. Glede na poročila raznih listov o zdravstvenem stanju sv. Očeta opozarja „Osservatore Romano“, da se mora sv. Oče vsled zadnje bolezni ravnati po posebnih predpisih. Četudi je zdravstveno stanje sv. Očeta ugodno, sveti Oče zadnje dni ni obiskoval vatiškanskih vrtov in po ukazu zdravnikov tudi ne sme sprejemati romarjev.

Kanalizacija v Kranju. V kratkem se prične z delom za vodovod iz Kranja na Čirčiče in Hrastje. Potem se bodo baje začeli delati po Kranju kanali. Stroški za kanale so proračunjeni na 220.000 kron. Čedna svota, a strokovnjaki pravijo, da bo mesto moralo šteti še enkrat toliko kron. Treba bo tedaj stvar dobro premisliti, da ne bo Kranj grozovito tepen, še bolj kakor pri vodovodnem stolpu. Boljše moči, ki so se kaj razumele na dobro gospodarstvo, so v mestnem zastopu vedno bolj redke. Ni čudo! Tu hoče prvo besedo imeti vedno le par strankarskih kričačev, ki ničesar prav ne izpeljejo. V misel naj vzamemo samo mestno elektriko, ki spi na Majdičevem kolesu.

Posebni vlak ob nedeljah in praznikih na gorenjski progi. Deželna Zveza za tujski promet nam poroča, da je ravnateljstvo državnih železnic v Trstu ugodilo njenemu predlogu in bode s prvim junijem vpeljalo vsako nedeljo in praznik posebni vlak, ki bode odhajal ob pol 2. uri popoldne iz Ljubljane in vozil do Jesenic. Za izletnike bo ta vlak res jako dobrodošel, ker je mogoče narediti večje popoldanske izlete na Gorenjsko. Natančnejši vozni red tega posebnega vlaka bomo še objavili.

Binkoštni ponedeljek v Postojnsko jamo. Občinstvo se opozarja na veliko binkoštno veselico v Postojnski jami, ki se vrši pri vsakem vremenu binkoštni ponedeljek ob 8. uri popoldne pri polni električni razsvetljavi. Sviralo bode več godb, sploh bode v vsakem oziru preskrbljeno za najrazličnejša razvedrila, podzemeljski bufet pa bode skrbel p. n. izletnikom za dobro jed in pijačo. Posebni vlak odhaja iz Ljubljane ob 12. uri 30. min. popoldne.

Na binkoštni ponedeljek v Dravljje, kjer bo popoldne slavnostno blagoslovljenje nove šrambe in strojev draveljske strojne zadruga.

Birmanih je bilo v kranjskem dekanatu zadnje dni: v Besnici 109, v Kranju 488, v Lomu 53, v Trziču 562, v Kovorju 98, v Križah 222, v Dupljah 94 in v Podbrezjah 90.

Predrzen napad pri Podbrezjah. Zadnje nedeljo popoldne je pri belem dnevu neki rokavničar na cesti v Gobovcih napadel nekega biciklista, mu napravil tri rane na glavi in mu uropal 16 kron.

Kurji tat strojevodja Gröger iz Šiške je bil pred okrožnim sodiščem v Novem mestu radi tatvine obsojen na 14 dni zopora.

Nabiranje rudarjev za premogokope na Nemško je v naših krajih v polnem tiru. Iz Nemčije poslani agentje potujejo po Kranjskem in Štajerskem in vabijo ljudi v tujino. Vlada je odredila vse potrebno, da se temu napravi konec in da obvaruje delavce prevar. V Ljubljani so prijeli na južnem kolodvoru Antona Sneiderja iz Hamborna, kateri je nabral več partij domačih fantov. Pri tem sta mu pomagala Franc Koritnik iz Zagorja in Franc Senica iz Kočevja, katera sta bila vsled tega tudi aretovana. Neki inženir Reinhard iz Nemčije in neki Borštner, katera sta tudi delavce za Nemčijo nabirala, sta jo še pravočasno popihala.

Zdravniški ogled konj. Ker se je na Rupih in v Babnem vrtu pri dveh konjih smrkavost uradno dognala in se je iz te okolnosti bati, da se je bolezen dalje zatrosila, bodo vsi konji kranjskega sodnijskega okraja in vasi Žabnica škofje-loškega sodnijskega okraja po uradnem živinozdravniku preiskani. In sicer bo šla ta komisija

po občinah takole: 23. maja t. l. ob 8. uri popoldne v Rakovco za občino Sv. Jošt: 23. maja t. l. ob 10. uri popoldne v Stražišče za občino Stražišče: 23. maja t. l. ob 2. popoldne v Žabnico za vas Žabnico iz občine Staraloka: 23. maja t. l. ob 5. uri popoldne v Mavčiče za občino Mavčiče: 24. maja t. l. ob 8. uri popoldne v Sv. Valburgo za občino Smlednik: 24. maja t. l. ob 10. uri popoldne v Trboje za isto vas občina Smlednik: 24. maja t. l. ob 2. uri popoldne v Voklo za občino Voglje: 24. maja t. l. ob 4. uri popoldne v Hrastje za občino Hrastje: 27. maja t. l. ob 1/2 8. uri popoldne v Kranj za občino Kranj: 27. maja t. l. ob 10. uri popoldne v Šenčur za občino Šenčur: 27. maja t. l. ob 2. popoldne v Luže za občino Šenčur: 27. maja t. l. ob 4. uri popoldne v Cerklje za občino Cerklje: 28. maja t. l. ob 8. uri popoldne v Predvor za občino Predvor: 28. maja t. l. ob 1/2 11. uri popoldne na Trstenik iste občine Predvor: 28. maja t. l. ob 2. uri popoldne v Predoslje za občino Predoslje: 28. maja t. l. ob 4. uri popoldne v Naklo za občino Naklo. Vsi posestniki morajo konje k ogledu pripeljati. Izvzeti so samo kontumacirani konji. Ako bi kateri posestnik ne pripeljal navedenega dne ob določenem času svojih konj k preiskavi, bode kaznovan s zaporom do 3 mesecev ali z denarno globo do 1000 kron, njegovi konji pa se bodo preiskali potem na njegove stroške.

Zgodnji roji čebel. Prvi roj je dobil gospod Davorin Berančič, c. kr. profesor v Celju dne 29. aprila 1913. Veliko nas je čebelarjev v celjski okolici, a takšne sreče kot začetnik še ni menda nobeden doživel v tem letu. Omenjeni je kupil na razstavi v Celju od gospoda Stampfla čebelno ljudstvo, katero je res izborno uspevalo. — Luka Pavlič v Spod. Brniku pri Cerkljah na Gorenjskem je imel prvi roj dne 1. maja, kar je zelo redko za precej mrzli kraj. — Dne 30. aprila je imel roj Franc Razinger v Plavškem rovtu nad Jesenicami. Ta kraj leži 900 m visoko nad morjem. Roj je bil težak 2 kilograma.

Nov šolski nadzornik za okraja Kranj in Radovljico. Vsled ukaza ministra za nauk in bogočastje z dne 28. marca je ljudski učitelj v Ljubljani gospod Karol Simon imenovan za šolskega nadzornika za slovenske šole v šolskih okrajih Kranj in Radovljica s sedežem v Kranju, ter je svojo službo nastopil 1. maja.

Važno za rezervnike, ki morajo opraviti orožne vaje. Tisti rezervniki pešpolkov in lovskih bataljonov, kateri so dobro izurjeni kolesarji (biciklisti), morejo opraviti orožno vajo kot vojaški kolesarji, ako pripeljejo seboj dobro lastno kolo. Vsak vojaški kolesar, ki bode opravil orožno vajo s svojim kolesom, bode prejel po dovršeni orožni vaji 10 kron odškodnine za kolo, za večje poškodbe kolesa v službeni rabi pa še posebno odškodnino, ako se mu bode ta priznala po komisijonem ogledu. Kdor se hoče udeležiti orožne vaje kot kolesar, naj to naznani do srede meseca julija z dopisnico naravnost c. in kr. dopolnilnemu poveljništvu št. 17 v Ljubljani.

Zgradba vodovoda v občini Hrastje. Deželni odbor je oddal vsled odloka z dne 22. aprila 1913 št. 6909 zgradbo vodovoda občine Hrastje, in sicer za izkop in zasip cevne jarka „Prvi kranjski podjetniški družbi v Ljubljani“ za znesek 11.851 K, dobavo cevi tvrdke „Greinitz A.-G. v Gradcu za znesek 24.939 K 44 v, dobavo armatur tvrdki „Bopp in Reuther na Dunaju“ za znesek 5.758 K. Polaganje cevi se bo vršilo v lastni režiji.

Hotel sv. Duh ob Bohinjskem jezeru je za binkoštno praznike odprt. Gosti dobro došli!

Kadilnikovo kočjo na Golici otvori letos S. P. D. binkoštno nedeljo.

Iz deželnega odbora. Glede na izredno velik promet na kolodvoru Škofja Loka se sklene radi nove ceste Škofja Loka—kolodvor sedeče: 1. Za Trato se izdelata regulačni načrt. 2. Ker so težkoče pri Štemarjih, se izvrši cestna zgradba za sedaj samo do Kamnitnika, kjer se nova cesta stika s staro. Obenem se študira transitna zveza Poljanske doline čez Spodnji trg.

Telefonska zveza za Gorenjsko. Vojno ministerstvo je v posebni izjavi sporočilo deželnemu odboru, da bo toplo podpiralo napravo telefonske zveze za Gorenjsko.

V gluhonemnico v Ljubljani se bodo s pričetkom šolskega leta 1913/14 nanovo sprejemali gluhonemi, na umu zdravi, šoloobvezni otroci po 7 do 12 let stari. Prošnje z običajnimi prilogi se vlagati pri vodstvu gluhonemnice v Ljubljani do 10. junija t. l. Merodajne kroge prosimo, da o tem obveste starše gluhonemnih nesrečnežev.

Polajenko v Ljubljani. Znanega Ivana Polajnika, ki je pri „Zadružni Zvezi“ poneveril 40.000 K in potem pobegnul v Ameriko, so preteklo soboto pripeljali orožniki v Ljubljano. Polajenko je od poneverjenega denarja zapravil baje samo 3000 K.

Švicarsko ljudstvo se je zoper divji zakon odločilo. Vlada je dala zakonski predlog na glasovanje, vsled katerega naj bi bili divji zakoni ptujcev v kantonu Zürich dovoljeni. Ta zakonski načrt so zagovarjali posebno socialisti in gotovi profesorji in prostomiselnih ateističnih krogov.

A zdravi razum ljudstva je ta zakonski predlog pokopal z 53.000 glasovi zoper 25.000 glasov.

Prve črešnje so prišle na trg v Ljubljani pretečeni terek. Prodajali so jih po 3 za 2 vinarja; en kilogram teh črešenj je veljal „samo“ 1 K 60 v.

Samomor. V Celovcu se je ustrelil infanterist Ignacij Tomšič iz Ribnice iz strahu pred kaznijo, radi nekega prestopka.

Napad na sibirski vlak. Ekspresni rusko-sibirski vlak, ki je odhajal iz Moskve dne 24. aprila, je med postajama Garuskaja in Pahumovo skočil s tira in sicer vsled zlobne poškodbe tračnic; 9 potnikov je bilo precej poškodovanih.

Obdarovani sprevodnik. Pri železniški nesreči pri Ogulinu je konduktur Jožef Nemety z nevarnostjo lastnega življenja rešil sina ogrskega veleposestnika Alberta Eltetö. Ta mu je pa iz hvaležnosti poslal 10.000 K nagrade.

Hvaležni učenci. Dunajčani, ki so l. 1863 izstopili iz šole učitelja Jurija Weiskirchnerja, očeta sedanjega dunajskega župana, so 25. aprila v pričujočnosti mnogo gospode položili lep venec na njegov grob.

Vlak od Hunguzov napaden. Na staciji Duiscahan pri Karbinu v Mandžuriji so roparski Hunguzi napadli ter kitajske potnike oropali. Straža preganja bežeče Hunguze.

Zemljevid Črne Gore in albanskega obrežja. G. Freytagov ročni zemljevid Črne Gore je prav pripraven (1:600.000). Poleg Črne Gore obseza še obmejne dele Avstroogrske, Srbije in Albanije. Dobi se po vseh knjigarnah za ceno 70 vinarjev.

Novo vžigalice s sliko orla, plovečega nad Ljubljano. in z napisom „V korist obmejnemu Slovcem“ nima še mnogo naših somišljenikov. Rabite samo te naše vžigalice, od katerih ima korist naša organizacija, zahtevajte jih povsod. Mnogi trafikanti in trgovci teh vžigalic nimajo, ker jih naši somišljeniki odločno ne zahtevajo. Svoje potrebščine kupujte v onih trgovinah in trafikah, ki imajo tudi naše vžigalice! **Trgovcem recite, naj te vžigalice takoj naroče pri naši glavni zalogi pri tvrdki C. Menardi v Ljubljani!**

Mnogo premalo smo doslej darovali za „Slovensko Stražo“, ki vrši res vzorno narodnoobrambno delo. **Zato prilagamo današnji številki Gorenjca položnice „Slovenske Straže“** s prošnjo, naj bi nobena položnica ne ostala neizpolnjena. Naberite med svojimi znanci in odpošljite. **Z vsakim darom „Slovenski Straži“ izvršite lepo narodno delo.**

Gospodarske vesti.

Tečaj za pridelovanje krme. Kmetijska šola na Grmu priredi dne 26. in 27. maja t. l. dvodnevni tečaj za pridelovanje krme s sledečim sporedom. V ponedeljek, dne 26. maja. Od 2. do 4. ure popoldne: Setev detelje in trave na njivah za dvo- in večletno košnjo. Nakup potrebne semena. Gnojenje deteljnih mešanec. Praktično razkazovanje deteljnih mešanec na šolskih njivah in na poskuševališču. V torek, dne 27. maja: Od 8 do 10. ure popoldne. Naprava novih travnikov. Najbolj važne trave. Sestava travnih zmesi. Množina potrebne semena. Praktično razkazovanje semena in razdelitev vzorcev. Od 2. do 4. ure popoldne: Priprava zemlje in posetev travnikov. Poprava slabih setev. Gnojenje in zboljšanje slabih in starih travnikov. Praktično razkazovanje šolskih travnikov in travniških zmesi v poskuševališču. — Oddaljenim in podpore potrebnim udeležencem s Kranjskega plača ravnateljstvo stroške za pot in sicer le za železnico do Novega mesta in za hrano po 1 K 50 vin. na dan. Kdor se želi tečaja udeležiti ali s podporo tečaj obiskati, naj se priglasí do 18. maja pri ravnateljstvu Kmetijske šole na Grmu.

Gozdarski tečaj na Grmu. Kmetijska šola na Grmu priredi dne 28. in 29. maja gozdarski tečaj z sledečim sporedom: V sredo od 1. do 3. ure popoldne: Pomlajevanje in oskrbovanje gozdov. Od 3. do 7. ure popoldne: poučni izlet v gozdno drevnico v Bršljinu in v mestni gozd s praktičnimi demonstracijami o pomlajevanju gozdov. V četrtek od 6. ure zjutraj do 4. popoldne poučni izlet v šolska gozda na Vrbovskem in v Podljubnem, kjer se vrše praktične demonstracije o oskrbovanju gozdov. — Kdor se želi tega tečaja udeležiti, naj se priglasí po dopisnici pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu (pošta Kandija) do 20. maja t. l. — Oddaljenim in podpore potrebnim udeležencem iz Kranjske se dovoli povrnitev potnih stroškov do Novega mesta in za hrano za prehrano po 1 K 50 vin. na dan. Podpore dobi le, kdor za njo pravočasno prosi in se mu izrecno dovoli.

Živinorejska zadruga za občino Zminec in Škofja Loka ima redni občni zbor v nedeljo, dne 11. maja t. l. ob 3. uri popoldne v prostorih g. načelnika M. Pečnika v Bodovljah št. 1. Vabijo se vsi člani zadruga, da se udeleže občnega zbora. Kmetje, živinorejci, pristopite k zadrugi, ker deželni odbor se bode pri premovanjih in podporah oziral samo na člane zadruga.

Pouku in zabavi.

iz Trzišča na Vestfalsko.

Spisal Viktor Ōadeš.

Bližje cilju.

(Dalje.)

Pot me je vodila mimo Štrasburga. Štrasburg je vsled stolnice pač tako znamenito mesto, da se spleča ondi pomuditi se nekaj ur. Izstopivši sem nameril korake naravnost proti stolnici. Najživahnejše je tam opoldne, ko so prihajali tujci občudovat astronomsko uro, ki se nahaja v cerkvi sami, koje umetno delo se najlažje opazuje ravno opoldne. Pravzaprav treba čakati, da kažejo druge ure 29 minut čez poldan, ker je ondi ura 29 minut poznejša, kakor so naše, ki imamo srednjeevropski čas. Preden je ura bila, so se tujci precej glasno razgovarjali, večinoma francosko. Pozna se, da je Štrasburg nekdanj spadal pod Francosko (do l. 1870). Tudi v prodajalni, kjer sem kupil zbirko slik štrasburške stolnice, se mi je prodajalec francosko zahvalil za plačilo računa: merci, monsieur (hvala gospod)! Je pač nemogoče, da bi se Francoz čez noč prelevil v Nemca.

Primerjal sem doma napravljeni načrt za potovanje in videl, da sem pridobil melone že en dan, največ pri tem, ker sem za Ajnsideln računal preveč časa, katerega pa iz svojega voznega reda nisem mogel prav preračunati: manjkalo mi je podatkov. Bil sem že na jasnem, da v Oberhavzen lahko pridem ravno en dan prej, kot sem naznamil. Hitro sem sporočil, da pridem v določeni uri in minuti, toda en dan prej kakor v petek. Bilo je takrat 23. avgusta; drugi dan, Sv. Jernej, bo god blagega, sedaj že pokojnega gospoda Jerneja Primožiča, ki je v župniji, kjer sem jaz deloval, užival zaslužni pokoj. Poizkusimo enkrat, če mu bom mogel v latinskih verzih izraziti svoja voščila! Krpal sem in krpal in nazadnje skrpal ta-le distihon:

Ut decurrant prosperè Tibi anni a Deo donandi,
Dèum viator rogât, qui Strâssburgi nunc moratur.

To bi se slovensko nekako tako glasilo:

Da bi odšteta po Bogu Ti leta potekla v miru,
prosi popotnik Boga, ki v Štrasburgu zdaj se mudi.

Prepričal sem se, da še daleko nisem dosegel latinskega pesnika Ovida, ki je trdil o sebi, da so se mu verzi kar sami delali in da ni mogel drugače pisati kot v obliki pesmi.

Tako mi je hitro potekel za bivanje v Štrasburgu odmerjeni čas. Popoldne sem „zapregel“ in se peljal v Moguncijo (Mainz), do kamor sem bil tisti dan namenjen. Vedno bolj vedra so mi postajala lica, deloma ker sem se vedno bolj bližal cilju, deloma ker sem čim bolj proti severu tem bolj prihajal v katoliške kraje. Med drugoverci se čutim le človeka, ki ne najde ljubezni in sočutnih src.

Moguncija slovi po svoji stolnici, a je zaslovela še posebno, odkar je v njej deloval škof Ketteler, čigar stoletnico rojstva so po Nemškem praznovali z velikimi slavnostmi prav to leto, ko sem jaz šaril po teh krajih. Kakor sem sam hitro izginil iz mogočne Moguncije, tako naj tudi sedaj hitro nadaljujem popis svojega potovanja, ali bolje rečeno drvenja. Bil sem kakor enodnevnice: toliko, da sem se v enem kraju pokazal, „v druge kraje, druga mesta urno me popelje cesta.“

Ker sem slišal toliko hvale o vožnji po Renu, sem se seveda tudi odločil zanjo. Vzel sem vozni listek do Koblice (Koblenz) za brzoparnik; pa če bi jo bil peš mahnil, bi bil bržčas nekako isti čas tam kot „brzoparnik“. Suša, ki je tisto leto vladala po vsej Evropi, tudi Renu ni prizanesla. Voda je bila izredno upadla, kar je pri parnikih povzročalo znatne zamude. Vožnja po Renu je v resnici prijetna. Na desni in na levi vidiš lepa mesta, naravne lepote; na obeh bregovih je izpeljana železnica, vlaki švigajo sem in tja; na parniku živahno gibanje, da je veselje. A kakor pravi narodna pesem: „Kos je bil teh špasov sit“, tako sem tudi jaz nazadnje komaj čakal, kdaj bomo zagledali Koblico. Pet ur polževo vožnje je že nekaj, zlasti če se človeku mudi. Ker slednjič že nisem vedel, kaj početi, se mi je rodila nenačakana misel, pisati — sebi. Hitro vzamem razglednico, jo naslovim nase ter pripišem opombo: „Glej, da se vrneš do 2. septembra!“

Pri „Rdečem Petelinu“. Kolin.

Vsake reči je enkrat konec, tako je bilo konec tudi naše vožnje po Renu. V Koblici sem izstopil in takoj prestopil na električni tramvaj, ki vozi v pol ure oddaljeni kraj Arenberg. Šel sem tja z namenom, da vidim znamenito cerkev arenberško ali kakor pravijo po Westfalskem, cerkev „zum Roten Hahn“, pri „Rdečem petelinu“. Težko sem žrtvoval ta čas, vendar se nikdar ne bom tega kesal. Nekaj posebnega je ta cerkev. Znotraj so vse stene cerkve obložene z drobnimi kamenčki in školjkami, prav tako altarji, prižnica in krstni kamen in spovednice, z eno besedo vse. Spovednic nisem niti takoj spoznal kot takih, tako nenavadno obliko imajo. Oko se kar ne more nagledati te bajne krasote. Zdelo se mi je skoro kakor da bi sanjal, ko sem stopil v svetišče. Pa to je šele en del; okoli hriba — cerkev stoji na hribu — so izpeljane takozvane „Anlagen“, naprave, v katerih vidiš različne prizore iz življenja in trpljenja božjega Izveličarja, iz življenja Matere božje in svetnikov. So pa ti prizori tako živo predstavljeni, kakor da se vrše pred tvojimi očmi. Postavim: delavca sv. Jožefa. Malo, da ga ne bi nagovoril, ko stoji pred teboj in gleda pred se; ali prizor iz življenja sv. Frančiška, ko pridiguje živalim. Kako ljubko stoji svetnik sredi živali, ki se spenjajo, da bi slišale njegove besede!

Zasluga za ta dela gre umrlemu župniku v Arenbergu. Pisal se je Kraus in je umrl l. 1893. Sedanja cerkev je bila zidana leta 1860. Danes prihaja na tisoče tujcev, a to število bi se brez dvoma še znatno pomnožilo, ko bi ta kraj širom sveta postal bolj znan. Potopisec Baedeker, ki sicer tako natančno opisuje vsako malenkost, komaj da mimogrede omeni cerkev in ostale naprave „Rdečega petelina“. Kogar pa bo kedaj usoda zanesla v porenške krajine, temu svetujem, naj žrtvuje ta čas in stopi v Arenberg, če si hoče privoščiti kaj dušnega užitka.

Mnogo prehitro mi je pošel čas, moral sem dalje. Odpeljal sem se v Kolin (Cöln), ali kakor so mu naši predniki rekali, Kelmorajn. Ob šestih zvečer sem že stal pod velikansko cerkvijo: kolinsko stolnico. Milo se mi je storilo, ko sem se spomnil, da so naši verni pradedje hodili na božjo pot semkaj častit svetinje Svetih Treh Kraljev. In takrat ni bilo železnice! V cerkev nisem mogel, ker je bila že zaprta, pač pa sem storil to drugi dan.

Čudna čustva obhajajo človeka, ko gleda od zunaj to cerkev, ki je delo več stoletij. Še bolj strmi, ko jo vidi od znotraj. Zastonj bi v naših časih iskali gorečnosti, ki bi Bogu v čast zidala take stavbe. Vernik se tu ponižno klanja Bogu, ki je človeku dal duha, ki ustvarja taka dela. Razume se sam po sebi, da prihajajo tujci občudovat le-sem to delo človeškega uma in človeških rok. Kako vzoren red je v cerkvi! Dopoldne, kolikor časa duhovniki mašujejo, ne sme nihče hoditi po cerkvi, da bi si jo ogledoval. Za red skrbe takoimenovani „švajcerji“, oblečeni v lepo uniformo, v rokah imajo lično palico, ki izgleda kot žezlo. Ako bi kdo le količkaj motil vernike v pobožnosti, precej je „švajcer“ pri njem, da ga ustavi.

Malo pojma o razsežnosti cerkve dobimo, če pomislimo, da je cerkev 144 m dolga 61 m široka. Stolpa sta visoka po 157 m. Veliki zvon tehta 540 centov. Stolpa imata po štiri nadstropja. Ko stopiš v prvo nadstropje, se ti zdi, kakor da se nahajaš v veliki cerkvi, pa si le pod zvonikom. Vsa ta ogromna stavba je zgrajena iz samega kamnja, pa kako pravilno! To se šele vidi, če greš na stolp. Gotika, ki sploh zahteva natančno razmerje med dolžino in širino, je tukaj dosegla najpopolnejšo obliko. Vsak stavbinski slog ima svoje lepe strani in tako tudi gotika. Kakor jo vidiš izraženo na kolinskem domu, moraš priznati: lepa je.

Na cilju.

Zaželjeni dan je prišel. Še dobro uro vožnje in na cilju sem. V hotelu „Fränkischer Hof“ sem si naročil kosilo: mesnih jedi. Točaj je nekaj pripomnil, a ga nisem razumel. Kolinsko narečje je pač tako čudno, da nas eden ne ve, govori li Kolinec nemško ali turško. Malo počakam in pred menoj leži krožnik z ribo. Tedaj sem se šele domislil, da je petek, na kateri dan se pošteni Kranjci postimo. Mislim, da bi lahko širom naše domovine obredel vse hotele, pa se mi ne bi kaj takega primerilo. Tako se v pol milijona ljudi broječem Kolinu spoštuje „post! Uredil sem

si že svoje stvari in potem hajdi na vlak! Srce mi je hitreje utripalo, ko sem se z urnimi koraki vlakovimi bližal cilju. Točno ob napovedani minuti sem se pripeljal v Oberhavzen. Komaj sem odprl vrata železniškega voza, koj je že stal pred menoj stric in me je pozdravil kratko z besedo: „Viktor!“ Sladko je snidenje s človekom, s katerim te vežejo sorodniške in prijateljske vezi, tembolj, če moraš prepotovati dežele in dežele, da prideš do njega. Vrhu tega je moj stric pristen Poljanec (iz Poljanske doline nad Škofjo Loko), ki je še vedno ohranil prijetno pojoče poljansko narečje. Kmalu sva dospela do njegove hiše, kjer je bila vsa družina pripravljena na sprejem. Ne bom opisoval sprejema, ki je bil tak, da bi niti v sanjah ne pričakoval kaj takega. Takoj sem spoznal, da sem prišel med ljudi, ki globoko spoštujejo duhovnika. Na steni sem zagledal spominsko tablo, v katero so bile vdelane rože, ki so jih prinesli z moje nove maše, v sredi pa je bilo napisano, kateremu spominu služijo. Kako srečnega se človek čuti, če biva med dobrimi ljudmi! In taka je bila ta družina, v katere sredi mi je bilo usojeno bivati štiri, oziroma tri dni.

Dalje prih.

Okrevajočim

se bodo najhitreje povrnila prvotne moči in utrdili si bodo zdravje, ako bodo rabili Scottovo emulzijo, katero prenese tudi najslabši želodec, ker je lahko prebavljiva. Če se pomisli, da vsebuje vedno jednaka in izvrstna kakovost posameznih sestavin Scottove emulzije že izredno redilno moč, potem je pač lahko umljivo, zakaj je raba iste v času okrevanja za mlado in staro tako koristna. Scottova emulzija je pa tudi tako okusna, da jo imajo odrasli in otroci jako radi.

Mora pa biti prava Scottova emulzija!

Gena originalni steklenici 2 K 50 vin. Dobi se v vseh lekarnah. Kdor pošlje 50 vin. v zamkah na SCOTT & BOWNE, G. m. b. H., Dunaj, VII., in se sklicuje na ta časopis, dostavi se mu 1 pošiljatev potom lekarne za poizkušnjo.

Usakdo želi imeti dobro kolo!

Imam svetovnoznana Puchova kolesa in tudi različne druge vrste ter kolesarske potrebščine. — Ne naročajte koles direktno iz tovarne, ker si jih ne morete ogledati, kakor pri meni, katera dobite tudi cenejše kot iz tovarne.

Vsa popravila se izvršujejo točno in solidno.

Najuljudneje se priporoča 81 2—1

Rudolf Krulc

Glavni trg v bivši Pavšlarjevi hiši.

Zobozdravniški in zobotehniški atelje

Dr. Edv. Globočnik, okrožni zdravnik in zobozdravnik, in Fr. Holz hacker, konc. zobotehnik

V KRANJU

v Hlebševi hiši, nasproti rotovža, je slavnemu občinstvu vsak delavni dan po 8. ure zjutraj do 5. ure popoldne in ob nedeljah od pol 8. ure zjutraj do 11. ure dopoldne izven velikih praznikov na razpolago. 16 52—19

Stanovanje

obstoječe iz dveh sob kuhinje in drugimi zraven
:: spadajočimi prostori ::

se odda

:: s 1. avgustom f. l. ::

Naslov pove uprava tega lista.

Za smeh in kratek čas.

V šoli. Profesor: „Sova je tica, ki samo ponoči na dan prihaja.“

Ta zna. Jozelj: „Ali znaš tudi poskočiti?“ — Mihel: „Pa še kako! Če se mi kaj posebnega primeri, poskočim tako visoko, da se v zraku kar dolgočasim!“

Trden dokaz. Zagovornik: „Ali vam je tat vse pokradel?“ — Priča: „Ne vsega; nekaj srebrnine sem še našel!“ — Zagovornik (porotnikom): „To kaže zadostno, da moj varovanec ni tatvine izvršil, kajti on vselej vse pobere!“

Odrešenik. K župniku, ki ravno pridigo piše, pride Sirkova Mina, že postarno dekle. „No, kaj pa bi rada,“ vpraša župnik. „K izpraševanju sem prišla; možim se.“ — Župnik piše naprej, pa se spomni izpraševanja ter vpraša: „No, Mina, kdo te je pa odrešil?“ — Mina: „Drobižev Jozelj!“

Mnogi tisoči

gospodinj so spoznali ter je znanost potrdila, da zasluži „pravi Franck“ iz domače tovarne v Zagrebu kot najfinejši kavin pridatek najtopleje pri-znanje. Varstvena znamka „kavin mlinček“ varuje pred ponaredbami. —

Krasna, meblovana

SOBA se odda. 77 2-1

Natančneje pri upravi „Gorenjca“.

Lepo stanovanje

dve sobi, kuhinja, predsoba z vodovodom, klet, drvarnica in nekaj vrta je oddati takoj pri g. Skremu v Kranju. 69 4

3 lepa stanovanja

po 3 sobe s pritklinami, se oddajo v Kranju pod jako ugodnimi pogoji. 76 6 2

Naslov se izve v upravištvu „Gorenjca“.

Zvonolivarna

Max Samassa v Ljubljani

20 52-19

se priporoča za vli-vanje zvonov za zvo-nike z ubranim ter milodonečim glasom.

Do konca leta 1911 je razposlala 6887 ko-madov zvonov za zvo-nike v skupni teži od 2,674.508 kg.

Cerkveni svečniki in viseče svetilke (lustre), kanonske table v odgovar-jajoči izdelavi od težko lite medi in zelo trpežne snovi.

Proračuni in ilustrirani ceniki na zahtevanje brez-plačno in poštine prosto.

Pozor kolesarji!

Naznanjam, da sem prevzel leto-zastopstvo za Puchova kolesa. Da so ta kolesa najboljša, to je že obče znano, torej kdor želi Puch-kolo, naj se name obrne. Imam pa tudi še druga cenejša kolesa iz tovarne Styria-Dürkop, tudi trpežna in lepa.

74-3-3

P. Bizjak, Kranj št. 102.

Umetni zobje!

Ne da bi se izruvale zobne korenine, se ustavljajo **amerikanski umetni zobje** posamezno ali celo zobovje, kakor se tudi **plombirajo zobje**

18 52-19

vsak dan od 8. ure dopoldne do 6. ure zvečer v konc. zobotehničnem ateljeju

O. Seydl, Ljubljana.

Millijoni uporabljajo proti kašlju hripavosti, kataru, zasliženju, krčevitemu in hrznemu kašlju

Kaiserjeve prsne karamelo

s tremi jelkami. 37 12-8

6050 not. over. izpričeval od zdravnikov in privatnikov zagotavlja siguren uspeh. Zelo prijetni in dobri bonboni. Paket 20 in 40 vin., doza 60 vin. se dobi pri KAREL ŠAVNIK, lekarna pri sv. Trojici v Kranju.

J. Zmet, Kranj

obl. izprašani zidarSKI moj-ster — strokovnjak se priporoča za prevzetje novih in popravo :: starih hiš.

Naprava vseh v stavbno stroko spada-jočih načrtov tehniških del in statičnih proračunov. Strokovna mnenja.

Zaloga in prodaja vseh vrst cementnih izdelkov. 49 9

Delo solidno. Cene konkurenčne.

Največja zanimivost letošnje sezije so 66 novi modeli svetovnoslavnih 10-1

Helical-Premier koles!

Zahtevajte krasen cenik za l. 1913 brezplačno. Zastop.: „Omega“ Fahrrad- u. Motorengesellschaft m. b. H., Eger.

Najvarnejše in najugodnejše se naloži denar v

4 1/2 odstot. pupilarno varnih zastavnih listih in komunal-nih zadolžnicah Kranjske deželne banke v Ljubljani

za katere jamči Kranjska dežela. — Komadi po K 100, 200, 1000, 2000 in 10.000.

Jakob Košmerlj

edina slovenska tvrdka te vrste v Trstu, ulica St. Martiri 11. Telefon 49 VIII. — Čekovni račun c. kr. pošt. hran. št. 121.805.

Priporočam slavnemu občinstvu veliko za- logo kave, čaja, južnega sadja i. t. d.

Postrežba točna in solidna. 113 52

Na deželo pošiljam prsto vožnje po povzetju po železnici in v zavrtkih po pošti.

Cenik izhaja štirikrat na leto.

Razširjajte „Gorenjca“!

Kdo zida dobro, pa po nizki ceni?

44 11

Tisti, ki kupuje

traverze, cement, eternit in druge potrebščine pri

Peter Majdiču „Merkur“ veletrgovina z železnino in specerijskim blagom, Kranj.

R. WOLF

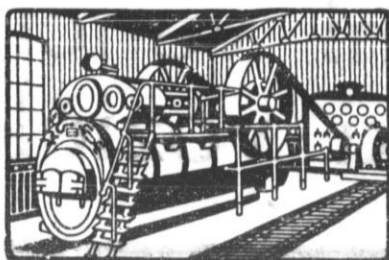
Magdeburg-Buckau. Podružnica na Dunaju Dunaj, III., Am Heumarkt št. 21. Brüssel, Buenos-Aires, Roubaix, Turin, Dresden 1911. 8 Grand Prix.

Patente 298 24-18

vročeparne lokomobile.

Originalno strojedelstvo Wolf . . . 10 — 800 k. s. Obratni stroji z najvišjo popolnostjo in dobičkom za industrijo in poljedelstvo.

Dosedaj izdelanih nad 900.000 k. s.

Krasna birmanska darila!

IVAN LEVIČNIK

urar in trgovec v Kranju
priporoča svojo

veliko zalogo ur, zlatnine in srebrnine

5 52-19 Najnižje cene brez konkurence. Solidna postrežba.

Tiskarno, knjigoveznico

priporoča

TISKOVNO DRUŠTVO, KRANJ.

Jamči se točna in solidna postrežba.

13 17

KEIL-OV LAK

najboljši lak za tla iz mehkega lesa.

Keil-ova bela prevlaka (glazura) za umivalne mize 90 vin.

Keil-ova pasta za čevlje po 30 vin.

Keil-ov lak za zlatenje okvirjev 40 vin.

63 6-4

Keil-ov lak za klobuke v različnih barvah.

Keil-ovo leščilo za pode 90 vin. ima vedno v zalogi trrdka

Ljubljana: Leskovic & Meden. **Franc Dolenz**

Novo Mesto: I. Picsek.

Crnomelj: Anton Zurec.

Idrija: Valentin Lapajne.

Kamnik: I. Petek.

Kočevje: Franc Loy.

v Kranju.

Radovljica: O. Homann.

Zagorje: Rih. E. Mihečič.

Ideal gospodinje

je

Singer šivalni stroj,

ki se dobi v vseh naših prodajalnah, katere so označene z poleg stoječim «S» izveskom ali pa po naših potnikih.

Singer Co., delniška družba šivalnih strojev

Kranj, Glavni trg št. 119. 75 18-2

Denarni promet do 31. XII. 1911
nad 10 milijonov kron.

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje!

Stanje hranilnih vlog
nad 1,300.000 kron.

Hranilnica in posojilnica v Kranju

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 9. do 12. ure dopoldne ter jih obrestuje po

4 1/2% štirinapol odstotka.

12 19

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje kaj prekinilo. Sprejema vloge na tekoči račun. Posojila na vknjižbo po 5 1/4% na osebni kredit po 5 1/2%.

Hranilnica ima prostore v „Ljudskem domu“ poleg župne cerkve v Kranju. Uradnje od 9. do 12. ure dopoldne.

za

birmance

ima največjo in najnovejšo zalogo vsakovrstnega blaga

IVAN SAVNIK, Kranj

Istotam se dobivajo tudi vsakovrstni

nagrobni venci in otroški vozički.

6 52-19